

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

شماره: ۳۰۰/۱۱۲۹۳
تاریخ: ۱۴۰۵/۰۷/۱۴
پیوست: دارد

«اقتصاد مقاومتی»

در سایه وحدت ملی و امنیت ملی

رئیس/سرپرست محترم دانشگاه/دانشکده های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی سراسر...

موضوع: مدیریت و مراقبت موارد حیوان گزیدگی و پیشگیری از هاری

با سلام و احترام

با توجه به بومی بودن بیماری کشنده هاری در کشور و اهمیت حیاتی پیشگیری به موقع از ابتلا به این بیماری و با استناد به آخرین دستورالعمل های کشوری و توصیه های سازمان جهانی بهداشت (WHO) در زمینه پیشگیری و کنترل هاری، ضروری است اصول صحیح مدیریت و مراقبت موارد حیوان گزیدگی در کلیه واحدهای مراقبت و پیشگیری از هاری و همچنین مراکز درمانی کشور با دقت و حساسیت ویژه رعایت گردد. به این وسیله، موارد زیر جهت آگاهی، ابلاغ و اقدام لازم اعلام می گردد:

۱- ضرورت اجتناب از بخیه زدن روتین زخم های حیوان گزیدگی در بیمارستان و مراکز درمانی

به استناد نامه شماره ۳۰۰/۱۷۶۰۶ تاریخ ۱۴۰۲/۰۹/۲۲ و نامه شماره ۳۰۰/۱۳۳۴ تاریخ ۱۴۰۵/۰۲/۱۳ به معاون محترم درمان وزارت متبوع، با توجه به خطر آلودگی زخم های ناشی از گزش حیوان به ویروس هاری، پزشکان محترم به ویژه متخصصین جراح عمومی و ارتوپدی در بیمارستان های تحت پوشش دانشگاه و بخش خصوصی باید به این توصیه ها توجه جدی داشته باشند:

بخیه زدن زخم های ناشی از حیوان گزیدگی نباید به صورت روتین انجام شود و در صورت امکان، از بستن اولیه زخم اجتناب گردد. در مواردی که به تشخیص پزشک و با توجه به شرایط بالینی، محل گزش و ضرورت حفظ عملکرد یا ساختار حیاتی، بخیه زدن اجتناب ناپذیر باشد، انجام آن بایستی پس از شست و شو و پاک سازی کامل زخم و در موارد واجد شرایط، پس از نفوذ و تزریق ایمونوگلوبولین هاری در داخل و اطراف زخم و با رعایت اصول مربوط به بخیه زدن زخم های آلوده صورت گیرد. در موارد ضروری، بخیه باید تا حد امکان شل و محدود به میزان مورد نیاز انجام شود و از بسته شدن کامل و غیرضروری زخم اجتناب گردد.

با توجه به اهمیت موضوع، موارد حیوان گزیدگی به خصوص گزش های ناحیه صورت، سر و گردن و زخم های عمیق باید با حساسیت ویژه مورد ارزیابی قرار گرفته و در صورت نیاز به اطلاعات بیشتر و اقدامات انجام شده برای بیمار، با معاونت بهداشتی - گروه مدیریت بیماری های واگیر دانشگاه (واحد مراقبت و پیشگیری از هاری) هماهنگی شود.

در سال جاری، ۲ مورد حیوان گزیدگی با گزش در ناحیه صورت و انجام بخیه در بیمارستان گزارش شده است. در یکی از موارد، با مراجعه و مداخله گروه مدیریت بیماری های واگیر معاونت بهداشتی دانشگاه (واحد مراقبت و پیشگیری از هاری)، اقدامات اصلاحی انجام شد؛ در مورد دیگر، با وجود توصیه به انجام اقدامات لازم، بخیه به دلیل عدم موافقت فرد مواجهه یافته باز نشد و متأسفانه ابتلا و مرگ ناشی از هاری در بیمار تأیید گردید. طرح این موارد صرفاً با هدف تأکید بر ضرورت

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

شماره: ۳۰۰/۱۱۲۹۳
تاریخ: ۱۴۰۵/۰۷/۱۴
پیوست: دارد

«اقتصاد مقاومتی»

در سایه وحدت ملی و امنیت ملی

رعایت دقیق فرآیندهای استاندارد مدیریت موارد حیوان گزیدگی و پیشگیری از بروز موارد قابل اجتناب هاری است. ضروری است متخصصان محترم جراح عمومی و ارتوپدی قبل از هرگونه اقدام جراحی، دبریدمان، شست و شوی جراحی یا بخیه زدن در موارد حیوان گزیدگی، از وضعیت پیشگیری پس از مواجهه بیمار با هاری اطمینان حاصل نموده و در موارد لازم با گروه مدیریت بیماریهای واگیر دانشگاه (واحد مراقبت و پیشگیری از هاری) هماهنگ نمایند.

۲- ضرورت رعایت دقیق پروتکل های پیشگیری و درمان در واحد های مراقبت و پیشگیری از هاری
تمامی اقدامات پیشگیری پس از مواجهه باید مطابق آخرین دستورعمل کشوری انجام شود. از مهم ترین اقدامات در این زمینه عبارت اند از:

- شست و شوی فوری، کامل و دقیق تمامی زخم ها و محل های تماس با آب و صابون (حداقل ۲۰ دقیقه برای هر زخم)
- ضد عفونی مناسب محل زخم پس از شست و شوی
- ارزیابی دقیق نوع و شدت مواجهه و تعیین نیاز به اقدامات پیشگیرانه
- تجویز واکسن هاری مطابق برنامه و دستورعمل مربوطه (نامه شماره ۳۰۴/۱۰۱۸/د تاریخ ۱۳۹۸/۱/۲۹)
- تجویز ایمونوگلوبولین هاری در موارد واجد شرایط بر اساس دستور عمل کشوری (نامه شماره ۳۰۴/۱۰۱۸/د تاریخ ۱۳۹۸/۱/۲۹)
- تزریق ایمونوگلوبولین تا حد امکان در داخل و اطراف تمامی زخم ها و محل های گزش و رعایت اصول صحیح تزریق
- با توجه به نامه شماره ۳۰۴/۵۳۶۶/د تاریخ ۱۴۰۳/۰۴/۱۱ حتی الامکان واحدهای مراقبت و پیشگیری از هاری از طریق هماهنگی بین معاونت بهداشتی و درمان باید در مجاورت بیمارستان قرار داده شود تا تمام خدمات شست و شو، واکسیناسیون، سرم ضد هاری و سایر تزریقات زیر نظر پزشک انجام شود (بویژه بررسی عوارض واکسن و سرم ضد هاری)
- در صورت ارجاع فرد حیوان گزیده از سوی واحد مراقبت و پیشگیری از هاری فاقد پزشک به بیمارستان برای دریافت سرم ضد هاری، گزارش انجام سرم تراپی برای پیگیری های بعدی باید از سوی واحد مراقبت و پیشگیری از هاری از بیمارستان دریافت و در پرونده بیمار ثبت گردد.
- مطابق آخرین دستورعمل اصول، ضوابط و استانداردهای شبکه بهداشت و درمان (نامه شماره ۳۰۰/۱۳۹۲/د تاریخ ۱۴۰۴/۲/۱) ایجاد واحدهای مراقبت و پیشگیری از هاری باید بر اساس جمعیت تا ۵۰۰ هزار نفر حداقل یک واحد راه اندازی شود (علاوه براینکه در هر شهرستان صرف نظر از جمعیت وجود یک واحد الزامی است) و بیشتر از این جمعیت باید تعداد واحدها به خصوص در کلانشهرها اضافه شوند.

۳- آموزش و اطلاع رسانی به پزشکان و مراکز درمانی

ضروری است معاونت های محترم بهداشت و معاونت های محترم درمان دانشگاه های علوم پزشکی، رعایت پروتکل و دستورالعمل را به کلیه بیمارستان ها، درمانگاه ها، کلینیک های خصوصی، مطب ها و سایر مراکز درمانی تابعه، اعم از مراکز دولتی، خصوصی، نظامی، انتظامی و تأمین اجتماعی ابلاغ نمایند. همچنین توصیه می شود دوره های آموزشی و بازآموزی برای

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

شماره: ۳۰۰/۱۱۲۹۳
تاریخ: ۱۴۰۵/۰۷/۱۴
پیوست: دارد

«اقتصاد مقاومتی»

در سایه وحدت ملی و امنیت ملی

پزشکان، پرستاران و سایر کارکنان مرتبط با پذیرش و درمان موارد حیوان‌گزیدگی در خصوص آخرین دستورعمل‌های پیشگیری و درمان هاری برگزار گردد.

۴- اعلام واحدهای مراقبت و پیشگیری از هاری به تمام مراکز درمانی بخش‌های خصوصی و دولتی

لازم است فهرست آدرس و شماره تماس واحدهای مراقبت و پیشگیری از هاری به تفکیک شهرستان نیز در اختیار کلیه مراکز درمانی قرار گیرد تا افراد مواجهه‌یافته، بدون تأخیر و در کوتاه‌ترین زمان ممکن، جهت دریافت خدمات تخصصی پیشگیری پس از مواجهه ارجاع شوند. این اقدام با هدف دسترسی سریع پزشکان و کادر درمان به واحدهای مراقبت و پیشگیری از هاری، برای جلوگیری از تأخیر در شروع اقدامات پیشگیری پس از مواجهه و کاهش خطاهای قابل اجتناب در مدیریت موارد حیوان‌گزیدگی انجام می‌گردد. ضروری است کلیه واحدهای مراقبت و پیشگیری از هاری، به‌ویژه واحدهای شبانه‌روزی، در تمام ساعات فعالیت، نسبت به پاسخگویی به تلفن واحد و ارائه راهنمایی و خدمات لازم به مراجعین اقدام نمایند. بدیهی است عدم پاسخگویی به تلفن واحد، به‌ویژه در ساعات غیراداری و ایام تعطیل، می‌تواند موجب تأخیر در دریافت خدمات پیشگیری پس از مواجهه و افزایش خطر برای افراد حیوان‌گزیده گردد.

۵ - پیگیری مدیریت جمعیت های سگ های پرسی زن و کنترل بیماری های منتقله از آن از طریق برگزاری جلسات مشترک با نمایندگان استانداری برای اجرای دقیق برنامه توسط شهرداری ها و دهیاری ها در شهرستان ها

۶ - پیگیری و دریافت گزارشات اجرای برنامه واکسیناسیون سگ های صاحبدار (گله و خانگی) از دامپزشکی از طریق جلسات مشترک در سطوح شهرستان و استان و هماهنگی برای اجرای برنامه عملیاتی سند ملی حذف هاری تا سال ۲۰۳۰ که عمدتاً از طریق واکسیناسیون جمعیت سگ های پرسی زن توسط ادارات کل و شبکه های دامپزشکی انجام خواهد شد. (با توجه به رونمایی سند ملی حذف هاری ناشی از گزش سگ تا سال ۲۰۳۰ در همایش روز جهانی هاری به زودی برنامه عملیاتی برای دانشگاه ها ارسال خواهد شد).

بدیهی است با توجه به **کشنده بودن بیماری هاری پس از بروز علائم بالینی**، هرگونه تأخیر، خطا یا اقدام مغایر با اصول استاندارد پیشگیری پس از مواجهه می‌تواند پیامدهای جبران‌ناپذیری به همراه داشته باشد؛ لذا آموزش مستمر و هماهنگی مؤثر میان بخش‌های بهداشت و درمان دانشگاه‌ها در این زمینه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

دکتر علیرضا رئیسی
معاون بهداشت

رونوشت:

جناب آقای دکتر سیدسجاد رضوی معاون محترم درمان

معاون محترم بهداشت دانشگاه/دانشکده علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی...